

Skotsko

2024

Obrázek 1 - Ráda a Janča ve Skotsku

Balení a odjezd

První den mojí dovolené jsem si moc neužil. Už dva týdny držíme u nás doma "klidový režim" abychom náhodou nebyli nemocní. Proč? Booking i Ryanair nám sice nabídli možnost pojistit si zrušení dovolené, ale za takové peníze, že jsme se na to vykašlali. Takže cílem je nebýt nemocný, šetřit se. Tedy, klidový režim.

Týden před odletem jsme si zařizovali cestovní pojištění (částečně kvůli tomu aby se mamce lépe spalo, částečně kvůli tomu, že jsem její syn). Když jsme otevřeli stránku VZP, tak tam byla možnost si pojistit zrušení odletu kvůli nemoci. Hurá. A dokonce levná, asi za 300 Kč. Booking i Ryanair stejnou službu nabízejí za několik tisíc. Po rozluštění podmínek zjistíme, že se to musí kupit 14 dní před odletem nebo nejpozději v den, kdy se koupilo ubytování a letenky. Takže nic, příště. Budeme teda zdraví.

Obrázek 2 - Edinburgh v prosinci 2024

Janče v týdnu nebylo úplně dobře a tak odpočívala. Hákla tolik školy, že do ní šla jenom ve čtvrtek na jednu hodinu. Na tu ale přišla učitelka a omluvila se, že je nemocná a že to ruší. Vstal jsem pozdě, šel plavat, nakoupil řízky na oběd v Globusu a k tomu i všechny věci na cestu. Ještě jsem zajel do Decathlonu pro teplé triko s dlouhým rukávem a rukavice. Krátký oběd, několik hodin balíme a pak jdu znova do Globusu, protože nám samozřejmě nějaké věci s sebou chybí – třeba malý deštník. Řešíme jestli si vzít zimní nebo podzimní bundy. Podle počasí tam nemá být moc zima.

Následně Janča přijde s tím, že se jí rozlepují boty a jestli nemáme lepidlo na boty. Máme, lepíme. Pak kartáčuju, krémuju a impregnuju. Ve Skotsku bude určitě zima a déšť.

Večer sedneme na vlak, dojedeme do Prahy k Tonymu, tam přespíme na zemi. Je nám středně zima. Ještě že máme trika s dlouhým rukávem.

Pátek

Ráno je zima. Začínáme silně pochybovat o našem rozhodnutí vzít si slabší bundy. Ráchel je tak, hodná, že nás odvezе Prahou až na Veleslavín. Janča po rozloučení prohlásí "tak to je hustý, řídit v takovém provozu, to bych nezvládla". Ráchel to zvláda skvěle.

Obrázek 3 - Let nad Skotskem

Na letišti nám nechce mašina přečíst vytisknuté palubní vstupenky. Ještě že je máme i digitálně. U gate chodí letuška s letušákem a kontrolují velikosti batohů. Naše batohy by prošly i jako dva malé, nemuseli jsme si platit za jeden velký. Pán před námi takové štěstí nemá a musí zaplatit.

Doletíme do Skotska a první co ucítíme je, že je teplo. Počasí nelhalo, opravdu tam je 13 stupňů. Projdeme po ranveji do chodby, která vypadá, jako by

někdo měl rozestavěný kulisy k hororu. Pak už jenom brána na imigraci a jsme volní. Ono, celé Edinburghské letiště vypadá tak nějak rozestavěné.

Koupíme si u řidiče zpáteční lístek do centra, vlezeme do dvoupatrového busu a vyrážíme. Jedná se o takzvaný „open return ticket“ a je to strašně high-tech věc. Taková ta čtyři centimetry široká jemná účtenka od řidiče na sobě má boxík, který řidič zaškrtně propiskou až pojedete zpátky. Pán, který sedí v buse za námi většinu cesty hovoří česky se svým synem o tom, jak je hodný že ho vzal, že je to poprvé co navštívil nějakou opravdu civilizovanou zemi. Asi si taky kupili lístek s boxíkem.

Edinburgh je zvláštní těmi kontrasty. Vidíte krásnou budovu, že by v ní mohl bydlet Sherlock Holmes, a dole je jeden zavřený obchod a jedna zastavárna elektroniky (která vám převede vaše VHS na flešku). V neděli jsme viděli, jak u posprejovaný červený telefonní budky leží bezdomovec zatímco, nekecám, dva metry od něj lidi pijou prosecco za 10 liber sklenka a povídají si. Občas člověk někde v uličce vedle kostela vidí stan.

Obrázek 4 - Místy je cesta poněkud strmá

Nebo si někdo na schodech třídí svoje bundy a věci do igelitky. Jednou se nám stalo, že kolem nás proběhl sprintující člověk s šátkem přes pusu a kapucí a něčím v ruce.

Ale nepochopte mě špatně, není to nějaký bezdomovecký doupě nebo špinavá hrůza. Naopak. Většina je uklizená a decentně úhledně upravená. O to větší kontrast pak způsobí, když zabloudíte kousek mimo a najednou je v tom krásném historickém městě vidět chudoba.

Protože hotel měl check-in až od tří, měli jsme čas nazbyt. S batůžky jsme vylezli na Arthurovo sedlo. Majestátní kopec, asi 250 metrů vysoké. Bylo to bahnivé, klouzalo to, občas to bylo i hodně strmé. Na vrcholku bylo bahna úplně nejvíc, ale když člověk sešel druhou stranou, tak tam narazil na trávu i pozvolnou cestu dolů. Ideální místo na piknik, i ve 13 stupních tam někdo seděl na dece. Po klidné cestě z kopce jsme prošli branou ven z parku. Skála i park kolem ní se na noc zamykají. A pak už jsme se vydali za hluboké tmy (16:00) do našeho apartmánu. Všechno na kódy online, čistý, top.

Na kuchyňské lince nás přivítala skleněná lahev IRN BRU. Oranžová tekutina chutnající jako kdybyste rozvařili gumítky. Tradiční, už to tu pijou 110 let. Sklenička nám stačila. Janču ale mnohem víc zaujaly dva kupovaný indiánci. Ti nám značně zvedli náladu. Také jsme dostali čaje a kávu. Nejvíce nás ale potěší mléko v 10ml sáčcích.

Další na programu je „Strip the Willow“ v Portobello Town Hall. A hlavně nějaký jídlo! Nasedneme na bus. Jízdenka se koupí v aplikaci a po aktivaci máte 5 minut na to jí ukázat řidičovi při vstupu do busu. Bezpečnostní prvek jsou bublinky za statickým textem. Žádný kód, žádné jedinečné číslo, žádný revizoři. Řidičovi je to celý docela jedno.

Bus je úzký a má dvě patra. Část busu mluví arabsky. Není moc čistý. Na zemi občas uvidíte zahozenou jednorázovou elektronickou cigaretu. Za námi sedí dvě děcka, křičí, mluví anglicky ale s tak silným přízvukem, že jim rozumíme tak jedno slovo za dvě věty. Bus má zpoždění, je zácpa, tma, poprchává.

Obrázek 5 - „Ryba a Chipsy“

Vystoupíme kdesi v jiné části města. Popojdeme pár set metrů a dáme si fish and chips v předem vyhlídnuté restauraci rychlého občerstvení. Stojí to 10 liber pro každého a je to pecka. Řekl jsem af nám to udělaj jak jim to přijde nejlepší. Ohromná porce hranolků, velká skvělá ryba, slaný, hodně octová hnědá omáčka.

Pak jdeme potemnělou ulicí zpátky ke kulturáku místní městské části. Ráda začíná mít silné pochyby kam to jdeme a proč a že to určitě bude hrozný a že tam určitě ani nebude bar. V Anglii totiž děcka nesmí do hospody. Janča mě podporuje, že to bude v pohodě. Pak vstoupíme dovnitř.

Uvnitř nás přivítají dva stoly kde sedí organizátoři akce. Ukazuji jim QR kód vstupenku, ale oni mají jenom vytištěná jména na papíru. S úsměvem nám dají razítko na ruku a nabídnou tombolu. Říkají i nějaké jiné věci, ale s tak silným přízvukem, že jim toho moc nerozumím.

Vstoupíme dovnitř. Běžný kulturák. Mezi balkony někdo natáhl světlíčka a ušité trojúhelníčky aby to mělo atmošku. Jinak celkem tma. Ze zadní části udělali bar, kde obsluhují dobrovolníci a popíjejí dědečkové z nichž pár má kilt. Moc pěkná atmosféra, cítíme se jako doma.

Vybíráme kam si sednout. Nakonec najdeme pár míst u jednoho stolu, kde sedí přibližně stejně staří lidé. Dvě holky a jeden kluk. Zeptám se, jestli se můžeme přidat a jsme pobídnuti ať si sedneme. Pak si jdeme na záchod sundat teplé spodní vrstvy, tady rozhodně nebudou potřeba. Nejdřív Janča, pak Ráda. Chvilku sedíme v tichu trapně vedle ostatních a necháme je mluvit spolu. Jakmile se kluk zvedne, Ráda ucítí příležitost a jde s ním na bar. Spřátelení proběhne rychle a intenzivně. „Ahoj, já jsem Radek, co tady pijete.“, „Ahoj, já jsem Ed.“ a o minutu později se bavíme o whiskách, koupím mu drink, on koupí Janče teplej Cider (kterej tam nabíraj z hrnce naběračkou) a jsme integrovaní. A jde se tancovat, kapela začala hrát, vyvolávač začal vyvolávat.

Když se tančí tradiční Ceilidh tance, tak s kapelou nastupuje i vyvolávač, který na dav lidí pod sebou se silným skotským přízvukem křičí instrukce jak tanec tancovat. Stejně je chaos. Ale je to strašná zábava. Tančí nás tam víc jak stovka. Občas v kruhu, občas v řadách, občas ve skupinkách. Vždycky je to rychlé, vždycky se u toho mění partneři, takže s Jančou se potkáme jednou za kolo. Ač jsme doufali, že budeme znát nějaké z tanců, neznáme žádné. Instrukcím zpravidla vůbec nerozumíme. Je to v pohodě. Nerozumí jim skoro nikdo. Ale stejně je ta kolektivní paměť celého sálu tak dokonalá, že se to nakonec vždycky všem povede. Stačí jít s davem, a ono se to nějak oddá. Strašná bžunda!

Jedná se o oslavu deseti let místní komunitní dílny. Jsou tu rodiče s dětmi, dědečkové i babičky i puberťáci. Děti taky mají kilty, když se nudí tak je tatínek tahá za ruce po parketu a oni se hrozně smějí. V předsálí se dělají proutěné košíky – od toho ten název strip the willow – oholte vrbu. V tombole jsme nic nevyhráli, mezi devátou a jedenáctou se rozloučíme a vydáme domů. Cesta busem zpátky je obdobná jako cesta tam.

Obrázek 6 - Ceilidh tance v plném proudu

Sobota

Ráno vstaváme, dáme si ke snídani housku se sýrem a pádime do města. Máme nějaký čas navíc, tak se stavíme v knihkupectví na hlavní ulici. Nádherný. Schody jako z Harryho Pottera. Nespočet knížek, kavárnička. Prostě skvělý. Venku bijou zvony, dnes je státní svátek (později jsme přišli na to, že když připadne státní svátek na víkend, tak se udělá volný den pondělí aby se o to volno nepřišlo).

Obrázek 7 - Schody knihkupectví/Bradavice

Původní plán na sobotu byl koncert skotské folkové skupiny Breabach, ale ti měli autonehodu den poté co jsme koupili lístky, takže byl odložen na podzim 2025, škoda. Náhradní program na dnešek je tedy jít do divadla na workshop Rachel Walker, kde se budeme učit zpívat Gaelic ukolébavky. Irština je ve Skotsku relativně živá, občas v tom vidíte nápisy nebo fráze po ulicích nebo obchodech. Na rozdíl od Irska tu tím ale nikdo nemluví, natož aby to uměl číst. Hlavní Jančí strach je aby to nebylo v kroužku a nemuseli jsme se představovat. Klid, je to v divadle, tam nás bude tak stovka a budeme sedět v anonymním publiku.

Je to v kavárně nad divadlem, je nás tam tak deset. První instrukce: Posadte se do kroužku a představte se. Naučí nás dvě písničky. Je to hustý a moc pěkný.

Pak se vydáváme do Dean Village, hezké stezky kolem potoka. Na ikonickém mostě tak 50 turistů co si dělají selfie (bestie), ale o 50 metrů dál už nikdo není, jenom klid a příroda.

Potom tradiční, hutná rajčatovo-koprová polévka v muzejní kavárně a hurá do muzea moderního umění – tam chtěla Janča. Většina exponátů je od žen. Nejlepší exponát je dvoumetrová plastika takové té věci se strunami jak se tím krájí vajíčko. Kresby jsou taky skvělý.

Pak pěšky skrz město do národní galerie se starými obrazy – to chtěl Ráða. Projdeme to, moc pěkný. Nejlepší je malba osmileté dcerky nějakého boháče. A krajinky Skotska jsou taky hezký.

Pak vyjdeme vyčerpaní ven a sledujeme z výběžku před galerií jak je celý park zaplaven nekončící lavinou turistů, kteří se mačkají jeden na druhého. Musí jich být tisíce. Evidentně si užívají tradiční trhy s typickým bratwurstem. Východy ven zajišťují zábrany aby tam nešlo vjet autem do lidí. Taky tam stojí bodyguardi kteří kontrolují aby někdo náhodou nevynesl ven na ulici alkohol. To se nesmí. Ještě, že my na trhy nejdeme. Je mi z toho úzko to jen takhle pozorovat. Přichází paní, že muzeum právě zavřelo a musíme odejít. Jediný východ vede skrz trhy.

Poté co se dostaneme ven se jdeme uklidnit do knihkupectví. Oba si koupíme knížku, dojedeme do Lidlu autobusem, nakoupíme, pohádáme se, uděláme si večeři a jdeme unavení spát.

Obrázek 9 - Koprovo rajčatová polévka

Obrázek 8 - Bezcukrové nízkokalorické sladidlo do kávy

Neděle

Je neděle, takže se jde do kostela. Vztahy s ČCE má The Church Of Scotland, takže jdeme do nejbližšího kostela. Na stránkách se dočteme, že sbory ve Willowbrae a Meadowbank se spojily a po měsíci se střídají. Ale, že už prý sehnali faráře. V listopadu byly bohoslužby v kostele v Meadowbank, v prosinci jsou ve Willowbrae. Plán na neděli je kostel a pak sednout na bus a odjet na celodenní výlet do hor na jihozápadě.

Obrázek 10 - Kostel ve Willowbrae

Koketujeme s myšlenkou co bychom dělali v teoretickém případě, že by nás někdo z kostela pozval na oběd. Dohodneme se, že pokud bychom měli štěstí a taková nabídka by opravdu přišla, dáme přednost poznávání místních oproti výletu.

U vstupu do kostela nám podá babička ruku, přivítá nás u nich v kostele a pozve nás na oběd. V kostele jsme silně mimo demografii. Jako jedni z mála vlasy zároveň máme a zároveň nejsou bílé. Během pěti minut (než začnou bohoslužby) k nám přijdou jeden po druhém asi 3 lidé, přivítají nás, pozvou nás na oběd a poptají se jestli jsme se přistěhovali. Po vysvětlení naší situace (jsme tu na 4 dny) a jsme z Buděovic alespoň uznají že pijí Budějovický Budvar. Přijde i člen staršovstva, který pak ještě o nás řekne faráři, který samozřejmě taky přijde pozdravit a pozve nás na oběd.

Celková účast tak 30 lidí. Dřív než začne bohoslužba jsou ohlášky. Během ohlášek nás samozřejmě nezapomenou pozvat na oběd. Pak je krátká přednáška od nadšené paní, která pracuje v neziskovce, která integruje příval uprchlíků. Vypadá jako Bridget Jonesová. Se zaujetím nám vysvětluje, že výdělek z dnešní sbírky půjde na koupení voucherů do supermarketů který rozdaj lidem co právě přijeli. Kdyby někdo měl náladu chodit s uprchlíky na čaj, nebo pomoci moderovat ženské skupiny uprchlíků ať se u ní prý přihlásí. Bylo také okénko pro děti, které si pak hráli vzadu s legem.

Obrázek 11 - Mladý farář se usmívá

Mladý farář se snaží, je usměvavý, energický a charismatický. Bohoslužby doprovází vkusné obrázky oveček a Ježíše generované umělou inteligencí. Nejsem si stoprocentně jistý o čem to bylo, byly tři čtení, a byl v tom příběh z farářova života jak byl rok v Africe na střední a hlídal ovce. Bylo to relativně pozitivní, exegezi a bloumavé pochybujucí intelektuálně tak typické pro ČCE byste tam hledali marně.

Po kostele jsme šli na společný oběd do zadních prostor propojených s kostelem. Před jídlem jsme se společně pomodlili. Byla hutná zeleninová polévka (mrkev fazole čočka, vývar?) s houskou a máslem. Bylo prostřeno, dvě lžíce, nůž a šálek. Jeden dědeček nás obsluhoval. Ostatní také seděli u stolů a nechali se obsloužit. Pak ale přišel ještě pudinkový řez s divně mokrým nacucaným piškotem (normáně se to nacucá cherry, ale protože jsme v kostele tak se tam prý nedala) a pak se ozvalo „ať ti, kdo mají v prosinci narozeniny předstoupí“ (Janča nešla) a dvěma malinkým dcerám faráře všichni zazpívali „Happy Birthday“ a dala se jim čokoláda a pak se všem rozdaly muffiny s růžovou polevou a kafe nebo čaj.

Obrázek 12 - Káva a čaj po kostele

U oběda s námi seděli dva lidé. Fiona, stará varhanice, a obtloustlý Ian. První věc co nám Ian řekl, hned po představení bylo, že má moc rád luskouny. Že je to jeho oblíbené zvíře. Když zjistil, že jsme z ČR byl nadšený, protože Praha má v ZOO luskouny, jako jedna z mála ZOO na světě a ptal se jestli jsme se na ně už byli podívat. Občas jsme rozhovor stočili jiným směrem a bavili se i s varhanicí. Například o tom, že jejich synod tenhle měsíc rozhodl, že se jejich druhý kostel prodá, protože už je sbor malý. Jakmile však nastala příležitost, Ian si aktivně vzal slovo a umně stočil rozhovor zpět k luskounům. Taky jsme se bavili o tom, že ty kostely často kupují jakési africké církve, kterým se v Edinburghu hodně dobře daří a že jsou z těch kostelů pak černé kostely/církve. Jenže ti luskouni, to jsou tak báječná zvířata, jednu dobu se spekulovalo o tom, že se od netopýrů přenesl covid na luskouny a pak na lidi. Varhanice říkala, že je to teď s tou Ruskou agresí na Ukrajinu blbý a povídala jak doma s maminkou v rádiu poslouchali v roce 68 jak vlítňuli i k nám. Povídala jsem jí o tom jak jeden starý pán u nás v kostele musel pak odjet do Skotska na 11 let a to jí hodně vzalo. Pak jsme se ještě chvilku bavili o luskounech. V jednu chvíli si u jednoho ze stolů stoupil nějaký dědeček a zakřičel, že v dnešní sbírce se vybral 350 liber a všichni začali souhlasně dupat a bušit do stolů. Takové pokladníky u nás v kostele nemáme.

Pak už se vydáme ven, farář nás vyvede zadní částí kostela. U východu s námi ještě vtipkuje jeden pán ze staršovstva. Vydáme se zpátky domů zpracovat zážitky a snít naše připravené sendviče. Po cestě sledujeme obchody okolo. Často se jedná o hipster kavárny s nějakými sladkými dobrotami ve výloze. Stavíme se na chvilku v obchodě s přízemí a látkami. Jsou drahé, ale vypadají pěkně.

Když jsme hledali různé podniky v Google mapách kromě informací jako „berou karty“ a „přístup pro vozičkáře“ zaznamenáváme, že hodně podniků si do profilu na mapách ještě přidává „LGBTQ+ welcome“ a „gender neutral toilets“. Není to ale jenom v mapách. Taky si toho všimáme na spoustě dveří. Prostě hned vedle samolepky „bereme Mastercard a Visa“ je ještě duhová samolepka s vlaječkou a nápisem „welcome“ nebo „safe space“. Všímáme si, že v Edinburghu visí duhové vlajky občas ve výlohách nebo obchodech. Asi podobně často jako u nás Ukrajinské. Záchody na sobě většinou mají různé vytištěné instrukce, nebo symboly, kterým nerozumíme.

Obrázek 13 - Záchod pro.... ? |

Vydáváme se na Calton Hill, druhý park s památkami. Fiona nám v kostele říkala, že ten památník je „ostuda Skotska“. Chtěli prý postavit krásnou repliku Akropolis, ale po prvních čtyřech sloupech jim došly peníze... Tak tam stojí jenom ty čtyři sloupy. No co, i v galerii měli překvapivě velké množství nedokončených obrazů.

Nahoře na Calton Hill je pěkný výhled a památník je impozantní. Jdeme do malé hvězdárny na vrchu, kde právě probíhá nějaká expozice moderního umění. Je to film, hodně zrnitý, občas černobílý, není mu rozumět, někdo nosí hlávku salátu lesem. Vydržíme to tak 5 minut a pak mizíme.

Venku potkáme Eda a jeho kamarádku, se kterými jsme v pátek tančili. Svět je malý a o náhody v něm není nouze.

Už je zase tma. Zajdeme se podívat na hrad, dovnitř prý nemáme chodit. Je to prý drahé a nestojí to za to. Ale z venku to na člověka působí. Fakt by to člověk nechtěl dobývat.

Nad městem se tyčí velké atrakce z pouti na Vánočních trzích. Z dálky je slyšet křik lidiček kteří na těch šílenejch strojích lítaj nahoru a dolů a ještě to s nima točí. Otočíme se, a vyrazíme do katedrály Sv. Jiljí. V šest je tam varhanní koncert zdarma. Pán co hraje hrál i královské rodině. Zvuky jsou nahlas a varhany jsou majestátní. Je tam docela dost lidí, Janča má strach aby někdo nepřišel katedrálu vystřílet. Nijak ji ani neuklidňuje, že z druhého konce kostela se ozývá pravidelně nějaké cvakání. Nechceme se trápit, navíc je tam trochu zima tak se vydáme domů. Třicet minut varhan nám stačilo.

Obrázek 14 - Globalizace ve sklenici

Ještě než ulehнемe, stavíme se v hospodě hned vedle našeho bydlení. Jmenuje se Regent a samozřejmě má na dveřích i v okně duhové vlaječky. Po chvíli uvnitř pochopíme, že je to gay bar. Ale atmosféra je tam fajn. Dáme si pivo. Naše první Edinburské pivo se jmenuje podle Americké městské části, vyrábí ho Nizozemská firma v Itálii a přinesou nám ho ve sklenici Budějovický Budvar, kterou postaví na podtácek Staropramen.

Pondělí

Vstaneme, uklidíme apartmán, vydáme se na poslední procházku města. Ještě se podíváme na slavný hřbitov, ráno bez turistů. Nejlepší věc na hřbitově je výhled na město. Janču ale nejvíce zajímají šedý anglický veverky. Na rozdíl od těch našich se lidí tolík nebojí.

A pak už přijdeme na nádraží, podáme řidiči tu 4 cm širokou účtenku a on na ní tužkou zaškrtné boxík „return“.

Obrázek 15 - Výhled na město ze hřbitova Grayfriar